

- หมวดที่ 3

ความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสัตว์

บทที่ 1

บททั่วไป

(90) ข้อความทั่วไป มาตรา 433 บัญญัติว่า “ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะสัตว์ทำนุเจ้าของสัตว์หรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรักษาไว้แทนเจ้าของ จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ฝ่ายที่ต้องเสียหาย อย่างไรก็ดี อันเกิดแก่สัตว์นั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรแก่การรักษาตามชนิดและนิสัยของสัตว์ หรือตามพฤติการณ์อย่างอื่น หรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นย่อมจะต้องเกิดมีขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น

อนึ่ง บุคคลผู้ต้องรับผิดชอบดังกล่าวมาในวรรคต้นนั้น จะใช้สิทธิไล่เบียดเอาแก่บุคคลผู้ที่เร้าหรือยั่วสัตว์นั้นโดยละเมิด หรือเอาแก่เจ้าของสัตว์อื่นอันมาเร้าหรือยั่วสัตว์นั้น ๆ ก็ได้”

โดยปกติแล้ว บุคคลทุกคนต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนเท่านั้น แต่ในบางครั้งกฎหมายก็บัญญัติให้รับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่นอีก เช่น นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิด ซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้าง บิดามารดารับผิดชอบในการกระทำละเมิดของบุตร ครูบาอาจารย์รับผิดชอบในการละเมิดของผู้เยาว์ซึ่งได้กระทำในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตน ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว และในบางครั้งบุคคลยังจำเป็นที่จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดขึ้นเพราะสัตว์ ที่เป็นของตนหรือที่ตนรับเลี้ยงรักษาไว้แทนเจ้าของ ดังที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 433 นี้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้บัญญัติกฎหมายมีความเห็นว่า บรรดาสัตว์ทั้งหลายนั้นนอกจากจะเคลื่อนไหวได้ตามความต้องการของสัตว์เองแล้ว ยังเคลื่อนไหวได้ตามความต้องการของเจ้าของหรือผู้ที่รับเลี้ยงรักษาไว้แทนเจ้าของอีกด้วย

และในการเคลื่อนไหวยของสัตว์นั้น อาจเป็นต้นเหตุก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นได้ อนึ่ง เมื่อสัตว์นั้นเป็นสัตว์ที่มีเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษาไว้แทนเจ้าของ บุคคลเหล่านั้นก็ย่อมเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากสัตว์นั้น ดังนั้นเมื่อสัตว์ของคนหรือที่ตนรับเลี้ยงรักษาไปก่อความเสียหายให้กับบุคคลอื่น หรือสิ่งของอื่นเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษาก็ควรจะต้องรับผิดชอบโดยไม่ต้องพิสูจน์เลยว่า ความเสียหายเกิดขึ้นเพราะความผิดของคนหรือไม่ เพราะจะเป็นการไม่ยุติธรรมอย่างยิ่งที่จะให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย โดยมีได้รับการชดเชยทั้งๆ ที่เขามิได้กระทำความผิด หรือมีส่วนในการกระทำความผิดนั้นๆ ด้วย อนึ่งการที่สัตว์ที่มีเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษาแทนเจ้าของ ไปกระทำความเสียหายให้กับบุคคลอื่นก็เท่ากับว่าเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษา ได้ร่วมกระทำความเสียหายด้วย กล่าวคือเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษานั้น ได้บกพร่องในความดูแลรักษาสัตว์ที่ตนเป็นเจ้าของหรืออยู่ในความดูแลของตนนั่นเอง จึงจำเป็นที่จะต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสัตว์นั้น

(๑) คำว่า “สัตว์” “สัตว์” ในมาตรานี้มีความหมายเพียงไร นักนิติศาสตร์เยอรมันมีความเห็นว่า ควรจะแยกพิจารณาว่าเป็นสัตว์ป่าหรือสัตว์เลี้ยง ส่วนนักนิติศาสตร์อังกฤษกลับมีความเห็นว่า ควรแยกพิจารณาตามชนิดของสัตว์ เช่น เป็นสัตว์ดุร้ายหรือสัตว์เชื่อง แต่นักนิติศาสตร์ไทยได้มีความเห็นตรงกันว่า สัตว์ในที่นี้หมายถึงสัตว์ทุกชนิดทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ใหญ่หรือสัตว์เล็ก สัตว์บ้านหรือสัตว์ป่า สัตว์เลี้ยงคลานหรือสัตว์มีปีก สัตว์ที่มีนิสัยดุร้ายหรือสัตว์ที่ไม่มีนิสัยดุร้าย แต่ทั้งนี้ความสำคัญอยู่ที่ว่า จะต้องเป็นสัตว์ที่มีเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษาแทนเจ้าของ เพราะถ้าเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษาแทนเจ้าของแล้วผู้เสียหายก็ไม่อาจที่จะฟ้องร้องบังคับเอาค่าสินไหมทดแทนจากใครได้ สัตว์ที่เกิดขึ้นเองในบ้านโดยเจ้าของบ้าน หรือผู้อยู่ในบ้านไม่เคยเลี้ยงดูหรือสงวนอย่างเจ้าของ ถือว่าเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ หากสัตว์นั้นทำความเสียหายแก่บุคคลอื่น เจ้าของบ้านหรือผู้อยู่ในบ้านไม่

ต้องรับผิดชอบ เช่น ลูกสุนัข ลูกแมวหรือหนู ที่มาเกิดในบ้าน เป็นที่น่าสังเกตว่า คำว่า “สัตว์” ตามกฎหมายไทยไม่ได้จำแนกว่า เป็นสัตว์บ้านหรือสัตว์ป่าสัตว์เชื่องหรือสัตว์ดุร้ายดังกฎหมายในบางประเทศ ที่เป็นเช่นนี้เพราะกฎหมายไทยอนุญาตให้เจ้าของสัตว์หรือนุคคลผู้รับเลี้ยงรับรักษาสัตว์ไว้แทนเจ้าของ สามารถนำสืบหลีกเลี่ยงความรับผิดได้ทั้งสิ้น ตามหลักกฎหมายต่างประเทศ เช่น กฎหมายอังกฤษ สหรัฐอเมริกา อินเดีย หรือออสเตรเลีย ได้ถือเอาประเภทของสัตว์เป็นสิ่งสำคัญ เช่น ถ้าเป็นสัตว์ป่าดุร้ายโดยวิสัยอยู่แล้วกฎหมายกำหนดให้เจ้าของหรือผู้ดูแลรักษาต้องรับผิดชอบในทุกกรณีไป ถ้าเป็นสัตว์บ้านซึ่งปกติวิสัยจะเป็นสัตว์เชื่องเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของ จะรับผิดชอบก็ต่อเมื่อตนมิได้ใช้ความระมัดระวังตามควรแก่ชนิดและวิสัยของสัตว์

(๑๒) คำว่า “เจ้าของ” และ “ผู้รับเลี้ยง” คำว่า “เจ้าของ” ในที่นี้ย่อมหมายความถึงผู้มีกรรมสิทธิ์ในสัตว์ อย่างไรก็ตามจะถือว่าบุคคลมีกรรมสิทธิ์ในสัตว์และสูญเสียกรรมสิทธิ์ในสัตว์ ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนคำว่า “ผู้รับเลี้ยงรับรักษาสัตว์” หมายความว่าผู้ซึ่งดูแลรักษาสัตว์นั้นอยู่ในขณะที่ยังสัตว์นั้นไปกระทำความเสียหายให้แก่บุคคลอื่น ผู้ซึ่งรับเลี้ยงรับรักษาสัตว์นั้นอาจได้รับมอบหมายจากเจ้าของก็ได้ หรืออาจไม่ได้รับมอบหมายจากเจ้าของก็ได้ เช่นในกรณีเป็นการจัดการงานนอกสั่ง ถ้าตนรับเลี้ยงรับรักษาสัตว์นั้นไว้แล้วสัตว์ทำความเสียหายขึ้นตนก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน ในเรื่องนี้กฎหมายต่างประเทศบางประเทศเห็นว่าผู้รับเลี้ยงรับรักษาซึ่งจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์นั้นจะต้องได้ประโยชน์จากสัตว์นั้น แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่าแม้ว่าผู้รับเลี้ยงรับรักษาจะมีได้ประโยชน์จากสัตว์ก็ตาม ก็ควรจะต้องรับผิดชอบหากสัตว์นั้นไปทำความเสียหายแก่ผู้อื่น เพราะตนได้ตกลงรับเลี้ยงรับรักษาสัตว์นั้นแล้ว อนึ่ง การตกลงรับเลี้ยงรับรักษาไม่จำเป็นที่ผู้รับเลี้ยงรับรักษาจะได้ค่าตอบแทนหรือไม่ ก็ย่อมต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าการรับเลี้ยงรับรักษานั้น

ต้องเป็นการรับเลี้ยงรับรักษาแทนเจ้าของ หมายความว่าเพื่อเจ้าของ
นั่นเอง เช่น คำมีธุระจะไปต่างจังหวัดจึงเอากระบือของคนไปฝากขาวให้
ช่วยเลี้ยงในขณะที่ดำยังไม่กลับจากต่างจังหวัด กระบือไปทำความเสีย
หายแก่ผู้อื่น ผู้ซึ่งได้รับความเสียหายย่อมฟ้องร้องขาวผู้รับเลี้ยงรักษาไว้ได้
หรือ เช่น โรงภาพยนตร์แห่งหนึ่ง ได้เช่าเสือตัวหนึ่งมาแสดงเพื่อโฆษณาที่
หน้าโรง หากเสือหลุดไปทำความเสียหายขึ้น ถือว่าทางโรงภาพยนตร์เป็น
ผู้รับเลี้ยงรับรักษาเสือแทนเจ้าของ โรงภาพยนตร์จำต้องใช้ค่าสินไหม
ทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย

มาตรานี้มีไว้เพื่อประโยชน์ที่ว่าเมื่อสัตว์ของบุคคลใดไปทำความ
เสียหายให้แก่บุคคลอื่น ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าเจ้าของหรือผู้รับ
เลี้ยงรับรักษา ได้กระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อให้สัตว์ไป
ทำความเสียหายแก่ผู้อื่น การมีสัตว์อยู่ในความดูแลไม่เป็นการผิดต่อ
กฎหมายสำหรับประเทศไทย แต่การปล่อยให้สัตว์ของคนหรือสัตว์ที่อยู่
ในความดูแลของตนไปทำความเสียหายให้แก่บุคคลอื่น เจ้าของหรือผู้รับ
เลี้ยงรับรักษาก็จะต้องรับผิดชอบ

(๑๓) ความเสียหาย ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์นั้น
ก็เช่นเดียวกับเรื่องความเสียหายอื่นๆ ก็จะต้องเป็นความเสียหายที่เกิด
จากสัตว์โดยตรง หรือพูดอีกอย่างหนึ่งก็คือจะต้องมีความสัมพันธ์
ระหว่างการกระทำและความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ ความเสียหายนี้จะ
เป็นความเสียหายแก่ร่างกายหรือแก่ทรัพย์สินก็ได้ เช่น สุนัขของ ก. กัด
ข. หรือสุนัขของ ก. วิ่งชนแจกันลายครามของ ข. แฉก เป็นต้น ในกรณีนี้
เป็นความเสียหายอันเกิดจากสัตว์โดยทางอ้อม เช่น ก. ขับรถม้าชนหาง
ของแตกกระจาย เช่นนี้ไม่ถือว่าการที่ของแตกกระจายนั้นเป็นความเสีย
หายที่เกิดจากสัตว์ กฎหมายถือว่าเป็นการทำละเมิดของ ก. ผู้ขับรถม้า
แต่ผู้เดียว เพราะม้าอยู่ในบังคับของ ก. หลักในการพิจารณาว่าเป็นการ
ทำละเมิดของคนหรือเป็นการเสียหายอันเกิดจากสัตว์นั้น มีหลักพิจารณา
ดังนี้คือ ถ้ามีคนอยู่ด้วยและคนนั้นยังสามารถบังคับบัญชาสัตว์ได้ เช่นนี้

เรียกว่าคนทำละเมิด แต่ถ้าคนไม่สามารถบังคับบัญชาได้เรียกว่าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะสัตว์ เช่น คำชี้ข้างคกมันสะบัดนายคำหลุดจากหลังข้าง แล้วข้างวิ่งเข้าพังบ้านขาว เป็นต้น

อนึ่ง มีความเห็นนักนิติศาสตร์บางคนว่าความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ไม่จำเป็นต้องเกิดจากสัตว์จริง ๆ เช่นสัตว์กัด แต่อาจเกิดโดยประการใดก็ได้เช่น สัตว์ส่งเสียงร้องเป็นที่รำคาญหรือเชื้อโรคระบาดจากสัตว์มาติดคน เป็นต้น

บทที่ 2

ความรับผิด

(94) ผู้รับผิด ในมาตรา 433 บัญญัติไว้ว่า “เจ้าของหรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรักษาไว้แทนเจ้าของ จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน...” ดังนี้จะเห็นได้ว่ากฎหมายบัญญัติไว้ว่า หากมีความเสียหายเกิดขึ้นกับสิ่งของหรือคนโดยสัตว์แล้ว ผู้ซึ่งจะต้องรับผิดคือเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษาไว้แทนเจ้าของคนใดคนหนึ่งเท่านั้น กล่าวคือในกรณีที่เป็นสัตว์มีเจ้าของ ๆ ย่อมเป็นผู้รับผิด และในกรณีที่เป็นสัตว์มีเจ้าของแต่เจ้าของไม่อยู่ หรือไม่อาจพบตัวเจ้าของได้ ผู้รับเลี้ยงรักษาไว้แทนเจ้าของย่อมเป็นผู้ต้องรับผิด และในกรณีที่มีทั้งเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษา ผู้เสียหายจะเลือกฟ้องผู้ใดผู้หนึ่งก็ได้ ส่วนการที่จะฟ้องทั้งสองคนพร้อม ๆ กัน จะได้หรือไม่ยังเป็นปัญหา ในเรื่องนี้ผู้เขียนมีความเห็นเป็นส่วนตัวว่าจะต้องฟ้องเพียงคนหนึ่งคนใดเท่านั้นสุดแต่ว่าสัตว์อยู่กับใคร เพราะกฎหมายใช้คำว่า “หรือ” ในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องผู้รับเลี้ยงรักษา ผู้รับเลี้ยงรักษาย่อมเป็นผู้รับผิด ซึ่งในเรื่องนี้มีนักนิติศาสตร์บางท่านมีความเห็นว่าผู้เสียหายควรฟ้องผู้รับเลี้ยงรักษาสัตว์ เพราะเป็นผู้อยู่ในสถานการณ์ทำให้ง่ายต่อการพิสูจน์ แต่นักนิติศาสตร์บางท่านเห็นว่าควรฟ้องผู้เป็นเจ้าของ เพราะเจ้าของเป็นผู้มีฐานะดีกว่าย่อมมีโอกาสที่จะใช้ค่า

สินไหมทดแทนง่ายกว่า ในส่วนตัวของผู้เขียนเองเห็นว่า ตามหลักการ
ร่างกฎหมายนั้น เมื่อผู้ร่างประสงค์จะให้ผู้ได้รับผิดหรือเห็นความสำคัญ
ของผู้ใดก่อนก็มักจะบัญญัติโดยเอาบุคคลนั้นขึ้นก่อน ดังนั้นในกรณีนี้
ควรฟ้องเจ้าของก่อนซึ่งเป็นความเห็นที่แย้งกับนักนิติศาสตร์ส่วนมาก
อย่างไรก็ตามในกรณีเจ้าของเป็นนายจ้างและผู้รับเลี้ยงรับรักษาเป็นลูกจ้าง
ก็ต้องรับผิดชอบร่วมกันทั้งคู่เพราะนายจ้างจำเป็นต้องร่วมผิดกับลูกจ้างในการ
ทำละเมิดที่ลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้าง⁽¹⁾ หากลูกจ้างมีส่วนผิดด้วย
เช่น คำจ้างขาวให้เลี้ยงช้างหนึ่งเชือก หากช้างไปเหยียบพืชผลเขาเสีย
หายโดยความผิดของขาวด้วยแล้ว เช่นนี้ นอกจากขาวจะต้องรับผิดชอบต่อกี
ยังต้องรับผิดชอบในฐานะนายจ้างลูกจ้างด้วย

ในกรณีที่มีได้มีการมอบหมายให้เลี้ยงหรือให้รับรักษา เช่น ก.
เดินผ่านพบสุนัขหลงทางมาตัวหนึ่งด้วยความมีเมตตาต่อสัตว์ ก. จึงนำ
สุนัขนั้นไปเลี้ยงที่บ้านและประกาศหาเจ้าของ ในระหว่างนั้นสุนัขตัวนั้นได้
ไปกัดเด็กชาย ข. เช่นนี้ ก. ย่อมต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น
เพราะในกรณีนี้ก็เท่ากับว่า ก. ได้เลี้ยงสุนัขนั้นไว้แทนเจ้าของ อนึ่ง ตาม
ตัวอย่างเรื่องช้างข้างต้น ในกรณีที่ลูกจ้างไม่มีส่วนกระทำผิดด้วยปัญหา
ว่านายจ้างจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ เพราะเท่ากับว่าช้างทำความเสียหายไม่ใช่
ลูกจ้างทำละเมิด เหตุใดจึงจะต้องเกณฑ์ให้นายจ้างรับผิดชอบ ในข้อนี้แม้
คำพิพากษาศาลฎีกาเองยังไม่ได้วินิจฉัยให้แจ่มชัดนัก เช่น ก. รับมอบให้เลี้ยง
รักษาสัตว์ไว้ ก. ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแต่ผู้เดียวในกรณีที่สัตว์นั้นไปทำ
ความเสียหายขึ้นโดยความประมาทเลินเล่อของ ก.⁽²⁾ หรือคำเจ้าของ
สัตว์มอบช้างให้ขาวบุตรเลี้ยงรักษา ขาวจ้างเขียวเลี้ยงอีกต่อหนึ่งช้างทำ
ความเสียหาย เขียวและขาวเท่านั้นต้องรับผิด คำไม่ต้องรับผิด⁽³⁾

---

¹ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425

²คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 973/2476

³คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1067/2496

(๑๕) ข้อยกเว้น กฎหมายให้อิโกลาสแก่เจ้าของหรือผู้ซึ่งรับเลี้ยงรับรักษาสัตว์ไว้แทนเจ้าของไม่ต้องรับผิด ในกรณีที่สัตว์ของคนไปทำ ความเสียหายให้แก่บุคคลอื่น หากเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาสัตว์นั้น สามารถพิสูจน์ได้ว่าคนได้ใช้ความระมัดระวังทุกอย่างที่จำเป็นแล้วความเสียหายก็ยังคงเกิดขึ้นอยู่ดี อย่างไรก็ตามเป็นความระมัดระวังที่จำเป็นนั้นพอจะแยกได้ดังนี้

1. ความระมัดระวังอันสมควรแก่การเลี้ยง การรักษาตามชนิด และนิสัยของสัตว์ คำว่า “ชนิด” หมายถึงประเภทของสัตว์ป่าหรือสัตว์บ้าน ส่วนคำว่า “นิสัย” หมายถึงลักษณะนิสัยของสัตว์ เช่น ดุร้ายอาละวาดหรือพอส หรือเข้าใกล้คนไม่ได้ เป็นต้น อย่างไรก็ตามจะเรียกว่าสมควรแก่การเลี้ยงการรักษาสัตว์ตามชนิดและนิสัยของสัตว์จะต้องดูเป็นเรื่อง ๆ เช่น ก. เลี้ยงสุนัขไว้หนึ่งตัว ซึ่งปกติสุนัขเป็นสัตว์ธรรมดาไม่ทำร้ายบุคคลอื่นเมื่อสุนัข ก. เกิดไปทำร้ายผู้อื่น ก. จะต้องรับผิด ต่อเมื่อ ก. รู้ว่าสัตว์ของตนมีนิสัยดุร้ายผิดธรรมชาติ⁽¹⁾ แต่ถ้าคนได้ใช้ความระมัดระวังอย่างดีแล้วคนก็ไม่ต้องรับผิด เช่นถ้าเลี้ยงจระเข้มีรั้วรอบขอบชิดที่บ่อ จระเข้ไม่สามารถปีนขึ้นมานบนบกได้ หรือถ้าเลี้ยงสุนัขดุแต่ได้เขียนป้ายติดไว้หน้าบ้านแล้วว่า บ้านนี้สุนัขดุและผู้อื่นได้เดินเข้ามาในบ้านโดยมิได้บอกเจ้าของบ้าน ลูกขี้จกคนนั้นเข้าเช่นนี้เจ้าของไม่ต้องรับผิด เพราะเจ้าของได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรแก่การเลี้ยงรักษาสัตว์ตามชนิดและนิสัยของสัตว์นั้นแล้ว

อนึ่ง เป็นที่สังเกตว่ากฎหมายบัญญัติว่าถ้าเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาสัตว์พิสูจน์ได้ว่า คนได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรแก่การเลี้ยง การรักษาตามชนิดและนิสัยของสัตว์แล้ว ก็เป็นอันพ้นความผิด จึงเท่ากับว่ากฎหมายต้องการให้เจ้าของหรือผู้ดูแลรักษาสัตว์ใช้ความระมัดระวังอันสมควรในการดูแลรักษาสัตว์ตามชนิดและนิสัยของสัตว์

---

¹คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 152612468

ตามที่ควรจะเป็นจริง กฎหมายไทยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้น ๆ สำคัญผิดหรือเข้าใจชนิดและวิสัยของสัตว์ว่าอย่างไร เช่น เหลืองนำลูกเสือความมาให้ ชาวช่วยเลี้ยงโดยบอกว่าเป็นสัตว์เชื่อง แท้จริงลูกเสือนั้นเป็นสัตว์ดุร้าย ชาวไม่ทราบความจริง ปล่อยปละละเลยให้ลูกเสือดาววิ่งเล่นในบ้าน จนกระทั่งลูกเสือดาวหลุดออกไปข้างบ้านและไล่กัดผู้คน ดังนั้นชาวจะปฏิเสธความรับผิดชอบโดยอ้างว่า ตนได้ใช้ความระมัดระวังตามชนิดและวิสัยของสัตว์แล้วหาได้ไม่ คำว่าชนิดและวิสัยของสัตว์ ในตัวบทภาษาอังกฤษใช้คำว่า “its species and nature” จึงหมายถึงชนิด (species) และวิสัย (nature) ของสัตว์นั้นโดยทั่วๆ ไป มิใช่ชนิดและวิสัยของสัตว์นั้นๆ โดยเฉพาะ เพราะบางครั้งสัตว์ที่เชื่องอาจกลับเป็นสัตว์ดุร้ายโดยไม่รู้ตัว อาจอยู่ในความควบคุมของมนุษย์ได้ หรือสัตว์ดุร้ายอาจกลับเป็นสัตว์เชื่องได้ ฉะนั้นการที่กฎหมายกำหนดเอาชนิดและวิสัยตามธรรมชาติทั่วไปของสัตว์เป็นมาตรฐานจึงเป็นการสมควรและเป็นธรรมดีแล้ว

2. ความระมัดระวังตามพฤติการณ์อย่างอื่นขึ้น เช่นมีกรณีเป็นเหตุสุดวิสัยเกิดขึ้นหรือมีกรณีที่บุคคลภายนอกหรือสัตว์อื่นมาเข้าหรือช่วย หากมีความเสียหายเกิดขึ้น ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษาย่อมปฏิเสธความรับผิดชอบได้ เช่น ขณะที่ ก. ไล่ก้อนฝูงกระเบื้องข้ามสะพาน เกิดมีพายุลมพัดกระเบื้องตกลงใจวิ่งเตลิดเข้าไปในไร่มันสำปะหลังของ ข. ดังนี้ แม้ ก. จะใช้ความระมัดระวังตามพฤติการณ์อย่างอื่น ความเสียหายก็เกิดขึ้น ก. ไม่ต้องรับผิดชอบ หรือ ดำเลี้ยงงูไว้หลายตัวคินหนึ่งเขียวซึ่งโกรธกับดำ ลอบเข้ามาเปิดกรงปล่อยงูออกจากกรง หางงูไปกัดใครเข้าก็ไม่ใช่ความผิดของดำ เพราะแม้จะใช้ความระมัดระวังเพียงไร ความเสียหายก็เกิดขึ้นได้ หรือ

3. ความเสียหายนั้นย่อมจะเกิดขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวัง เช่นนั้นแล้ว หมายความว่า ทั้ง ๆ ที่ได้ใช้ความระมัดระวังตามข้อ 1 และข้อ 2 แล้ว ก็ยังคงเกิดความเสียหายขึ้นอยู่ดี ตัวอย่างเช่น เขาจะเข้ามาเลี้ยงไว้ในบ่อที่จระเข้ขึ้นมาไม่ได้ ต่อมาเมื่อถูกภัยเกิดน้ำท่วมทั่วไปทำให้จระเข้หลุดออกมากัดคนตาย เจ้าของจระเข้ก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

คำพิพากษาฎีกา (ต้องรับผิดชอบ) โจทก์จำเลยต่างพากระบือไปเลี้ยงที่ทุ่งนา โดยล่ามเชือกแล้วทอดทิ้งไม่มีใครรักษา กระบือจำเลยขาดจากล่ามมาขวิดกระบือของโจทก์ ซึ่งล่ามไว้ห่างกันประมาณ 8 เส้นเสียหาย และในคดีนี้จำเลยนำสืบไม่ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรแก่การเลี้ยง ดังนี้ จำเลยต้องใช้ค่าเสียหายให้ (ฎีกาที่ 426/2472) ตาม ป.พ.พ. 433 เป็นหน้าที่ของผู้เป็นเจ้าของสัตว์จะพิสูจน์ว่า ได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรแก่การเลี้ยงการรักษาตามชนิดและนิสัยของสัตว์นั้น ๆ แล้วช้างของจำเลยตกมันเต็มที่ถ้าได้ยินคนเป็นโล่อาละวาดทันที ช้างของจำเลยได้พ่นพ้านอยู่ในละแวกบ้านไม่น้อยกว่า 20 วัน จำเลยเป็นแต่คอยเฝ้าดูแลในเวลากลางวันห่าง ๆ เพราะเข้าใกล้ไม่ได้ ส่วนเวลากลางคืนหาเฝ้าดูแลไม่ เมื่อปรากฏว่าช้างของจำเลยได้ทำร้ายผู้อื่นตายจำเลยจึงได้ใช้วิธียิงฆ่าช้างและจับได้ จะว่าจำเลยได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรแก่การเลี้ยงการรักษาตามชนิดและนิสัยของสัตว์แล้วไม่ได้ (ฎีกาที่ 867/2492) ฟ้องว่าจำเลยจงใจหรือประมาทเลินเล่อปล่อยกระบือของจำเลยชนกระบือของโจทก์ เรียกค่าเสียหายเพราะจำเลยซึ่งเป็นเจ้าของต้องรับผิดชอบ ได้ความว่าจำเลยไม่ใช่เจ้าของเป็นแต่เลี้ยงรักษาแทนเจ้าของ จะพิพากษาให้จำเลยรับผิดชอบเป็นการนอกคำฟ้อง (ฎีกาที่ 1992/2500) การที่ผู้เลี้ยงกระบือดูพากระบือไปในทางที่ไม่ใช่ทางสำหรับกระบือเดิน และเข้าไปใกล้บ้านที่มีกระบืออื่นผูกล่ามอยู่ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้กระบือคู้นั้นวิ่งเข้าไปชนกระบือที่ผูกล่ามอยู่ได้ ดังนี้ เป็นการกระทำโดยความประมาทปราศจากความระมัดระวังตามนิสัยของบุคคลที่เลี้ยงสัตว์ดู (ฎีกาที่ 591/2510) เจ้าของช้างใช้ให้บุคคลอื่นเอาช้างของตนไปรับจ้างลากไม้ เป็นการที่บุคคลนั้นทำแทนจำเลย เมื่อลูกของช้างนั้นไปทำอันตรายบุคคลภายนอกโดยผู้เป็นเจ้าของช้างคนไปมิได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควร เจ้าของช้างต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ที่ถูกช้างนั้นทำอันตราย (ฎีกาที่ 1006/2510) เจ้าของช้างให้บุตรไปดูดูแลเลี้ยงรักษาและทำงานหาประโยชน์โดยเจ้าของช้างไม่ได้เกี่ยวข้องในการเลี้ยงหรือรับจ้าง เมื่อช้างทำความ

เสียหายขึ้นเจ้าของช้างไม่ต้องรับผิดชอบ บุตรผู้เลี้ยงรักษาช้างเท่านั้นต้องรับผิดชอบ (ฎีกาที่ 889/2510) กระบือของจำเลยขาดหลุดไปจากเชือกที่ผูก แล้วไปนอนแช่น้ำอยู่ในลำคลอง โจทก์แล่นเรือมาหยุดห่างกระบือประมาณ 1 เส้น ได้เห็นกระบือนั้นอยู่แล้วและเห็นว่ากระบือตัวที่อยู่ทางขวากับตัวที่อยู่ทางซ้ายห่างกันเพียงวาเศษเท่านั้น เรือโจทก์กว้าง 1 เมตรเศษนับว่าอยู่ในระยะที่ใกล้พอกับที่อาจจะถูกกระบือขวิดหรือชนกับกระบือข้างใดข้างหนึ่งได้ ในเมื่อจะแล่นเข้าไปถึงกระบือนั้น และลำคลองในบริเวณก็กว้างเพียงประมาณ 3 ถึง 4 วาเท่านั้น ทั้งกระบือเป็นสัตว์ใหญ่ขวางลำคลองอยู่ และโจทก์ได้เบาะเครื่องแล้วโจทก์มีโอกาสดับยังไม่เข้าใกล้โดยหยุดเรืออยู่เพียงนั้นก็ยังสามารถแต่โจทก์ทำได้ทำเช่นนั้นไม่ กลับแล่นเรือฝ่าเข้าไป จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายขึ้น กรณีจึงไม่เป็นเหตุอันเกิดแต่เหตุสุดวิสัยที่โจทก์จะไม่ใช่ผู้ต้องรับผิดชอบได้แม้จะถือว่าจำเลยมีส่วนประมาทอยู่ด้วย โดยที่จำเลยไม่รีบไปตามเอากระบือที่ขาดกลับมาในทันที อันเป็นการที่จำเลยต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 433 ก็ยังไม่พอที่จะถือว่าการเสียหายนั้นเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายแต่ฝ่ายเดียว อันจะทำให้โจทก์ได้พ้นความรับผิดชอบไปตามข้อยกเว้นดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 437 การที่โจทก์แล่นเรือมาด้วยความเร็วสูงฝ่าฝูงกระบือเข้าไปทั้ง ๆ ที่ได้เห็นและมีโอกาสที่จะยับยั้งได้เช่นนี้ถือว่าเป็นความประมาทของโจทก์ (ฎีกาที่ 975/2510) สุนัขหลบหนีออกไปได้ขณะจำเลยเปิดประตู สุนัขจึงออกไปกัดโจทก์ได้ แสดงว่าจำเลยมิได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรในการเลี้ยงดูสุนัข จำเลยชดใช้ค่าเสียหาย (ฎีกาที่ 2488/2523)

บทที่ 3 สิทธิไถ่เบี่ย

(๑๖) บททั่วไป ถ้าการที่สัตว์ไปทำความเสียหายแก่บุคคลภายนอกโดยที่บุคคลอื่นมาเร้าหรือมายั่วสัตว์นั้น โดยผู้นั้นตั้งใจจะกระทำ และไม่มีอำนาจพอที่จะกระทำได้ หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การเร้าหรือยั่วสัตว์นั้นต้องเป็นการกระทำโดยละเมิด เป็นเหตุให้สัตว์ทำความเสียหายให้แก่ผู้อื่น เช่น ก. เลี้ยงสุนัขไว้ตัวหนึ่ง ข. เดินผ่านมาเอาไม้ตีขี้สุนัขตัวนั้นให้สุนัขบังเกิดความโกรธเมื่อ ค. เดินมาถึง สุนัขจึงกัด ค. ดังนี้ จะเห็นได้ว่า ข. ไม่มีอำนาจที่จะกระทำการดังกล่าว การกระทำของ ข. เป็นการละเมิดต่อ ก. แต่เมื่อ ก. ได้รับความเจ็บ ก. ก็จะต้องจ่ายเงินค่าสินไหมทดแทนให้แก่ ก. เมื่อเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษาสัตว์นั้นได้จ่ายเงินค่าสินไหมทดแทนไปแล้ว เจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษาสัตว์ก็อาจไปเรียกร้องเอาจากผู้ที่มาเร้าหรือมายั่วสัตว์ให้กระทำการนั้น ๆ เช่น ตามตัวอย่างข้างต้น ก. ย่อมไถ่เบี่ยจำนวนเงินที่จ่ายไปจาก ข. ได้ ปัญหาต่อไปมีว่าการเร้าหรือยั่วสัตว์นั้นจะเป็นการกระทำโดยละเมิดเสมอไปหรือไม่ เช่น คำจูงม้าเดินไปตามถนน แดงขับรถยนต์ผ่านมาบีบแตรเตือนให้รู้ตัว ม้าตกใจวิ่งไปชนข้าวของชาวเสียหาย เช่นนี้การกระทำของแดงเป็นละเมิดหรือไม่ จะเห็นได้ว่านายแดงมีสิทธิที่จะให้สัญญาได้ เพราะถนนเป็นทางสาธารณะสำหรับรถวิ่ง การกระทำของแดงจึงไม่เป็นละเมิด ฉะนั้นแดงจึงไม่อาจถูกไถ่เบี่ยได้

อย่างไรก็ตามในกรณีสัตว์อื่นมาเร้าหรือมายั่วสัตว์นั้น หรือบุคคลอื่นมาเร้าหรือยั่วสัตว์นั้นจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย ถ้าเจ้าของสัตว์ที่ไปก่อให้เกิดความเสียหายได้ระมัดระวังอย่างดีแล้ว เจ้าของสัตว์ก็ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบ แต่ถ้าผู้เสียหายพิสูจน์ได้ว่าเจ้าของสัตว์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายได้ใช้ความระมัดระวังยังไม่ดีพอ เจ้าของสัตว์ก็จำเป็นต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ และสามารถไปไถ่เบี่ยเจ้าของสัตว์ที่มาเร้าหรือยั่วสัตว์นั้น หรือผู้ซึ่งมาเร้าหรือยั่วสัตว์นั้น